

ជំណាច់ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅ ស្រុកខ្មែរ

La fin de la démocratie au Cambodge

ភាពអាសក្រាម¹ ដែល អាច មាន នៅ ក្នុង ការនុវត្ត លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គឺ ការម្ជាប់អធិការណ៍² នៃ ក្រុម នយោបាយ ដោយ មិនយក ច្បាប់ មក ធ្វើ ជា មូលដ្ឋាន ដោះស្រាយ។ ភាពអាសក្រាម នេះ មាន កើតឡើង នៅ ស្រុកខ្មែរ ក្រោយ ពី ការបោះឆ្នោត ថ្នាក់ជាតិ នា ឆ្នាំ ២០១៣ កន្លង មក នេះ គឺ ការម្ជាប់អធិការណ៍ រវាង គណបក្ស ប្រជាជន ជាមួយនឹង គណបក្ស សង្គ្រោះជាតិ នាំ គ្នា ស្រុះស្រួលគ្នា សំរាប់ តែ រក ផលប្រយោជន៍ រៀងៗខ្លួន។

បើ គ្រាន់ តែ មើល សភាព ក្រៅ នូវ ដំណោះស្រាយ បែប នេះ យើង ហាក់បី ឃើញ ថា មានគុណប្រយោជន៍ ណាស់ ដល់ ប្រជាជាតិ ខ្មែរ ព្រោះ ជា ដំណោះស្រាយ មួយ ដើម្បី រក្សា ចីរភាព នយោបាយ នៅក្នុង ប្រទេស ដែល ជា កត្តា សំខាន់ មួយ សំរាប់ ការពារ សន្តិភាព ស៊ីវិល ជូន ដល់ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ។ កត្តា នេះឯង ដែល គណបក្ស ទាំងពីរ លើក យក ធ្វើ ជា សេចក្តីសំអាង របស់ គេ។ អ្នកដឹកនាំ គណបក្ស គេ យល់ឃើញ ដោយ ខ្លួនឯង ថា គេ មាន បក្កភាព³ នយោបាយ អាច ស្រុះស្រួល គ្នា ជា សុក្រិត ក្នុង កិច្ចព្រមព្រៀង បែបនេះ ព្រោះ មាន យុត្តិធម៌ ពិត គឺ ការបែងចែក អំណាច រវាង អ្នកកាន់អំណាច និង អ្នកប្រឆាំង នៅ ក្នុង អំណាច នីតិបញ្ញត្តិ។ យុត្តិធម៌ មាន ពិត តែ ជា យុត្តិធម៌ រវាង បក្ស ពីរ តែ ប៉ុណ្ណោះ ដើម្បី ចែក ផលប្រយោជន៍ គ្នា។ យុត្តិធម៌ នេះ មាន ឈ្មោះ ថា «យុត្តិធម៌ រកសុខ»។ វា ជា ការគំរាមកំហែង ដល់ សេរីភាព ប្រជាជន និង បុគ្គល ដែល ជា វត្តមាន សំខាន់ មួយ នៃ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេរី។

តែ បើ យើង មាន សុភវិនិច្ឆ័យ យើង អាច មើលឃើញ ភ្លាម ថា កិច្ចព្រមព្រៀង បែប នេះ វា ធ្វើ អោយខូច អត្ថរស នៃ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ព្រោះ ជា កិច្ចព្រមព្រាង បំពាន ទាំងស្រុង លើច្បាប់ ដោយ មាន គ្រប់ ស្ថាប័ន ច្បាប់ ជា សំចោរ⁴ នៅក្នុង ប្រព័ន្ធ ផ្តាច់ការ ដែល មាន កម្លាំង បរទេស ជា សហគូរ⁵។

កិច្ចព្រមព្រៀង នេះសោធន៍ទៀត ជា កិច្ចព្រមព្រៀង រវាង អ្នកខ្លាំង ជាមួយនឹង អ្នកខ្សោយ ដែល វា ផ្តល់ លទ្ធភាព អោយ អ្នកខ្លាំង អាច បំពាន តាម សេរី ព្រោះ គ្មាន ស្ថាប័ន ណាមួយ មាន អំណាច ធ្វើ ជា អាជ្ញាកណ្តាល ក្នុង ជម្លោះ រវាង ដៃគូ។ នៅ ក្នុងករណី ដែល អ្នកខ្សោយ អនុញ្ញាត អោយ អ្នកខ្លាំង ធ្វើ អ្វី បាន គ្រប់បែបយ៉ាង គឺ ជា អំពើ អយុត្តិធម៌ ដែលអាចនាំ ឲ្យ មាន វិបាក អាក្រក់ ដល់ សង្គមជាតិ នៅក្នុង បច្ចុប្បន្នកាល និង អនាគតកាល។ ការ អនុញ្ញាត បែបនេះ ជា អំពើ ពុករលួយ អកម្ម មាន តម្លៃ ស្មើនឹង អំពើ ពុករលួយ សកម្ម។

1 ភាពអាសក្រាម=Horreur
2 ការម្ជាប់អធិការណ៍=Arrangement
3 បក្កភាព=Maturité
4 សំចោរ=Complice
5 សហគូរ=Manipulateur

ការអនុញ្ញាត ក៏ អាចទុកបាន ជា សហប្រតិបត្តិការ ទោះបី នៅក្នុង នោះ មាន អ្នកខ្លាំង ជា អ្នកធ្វើ, មាន អ្នកខ្សោយ ឈរ មើល ទង្វើ ក៏ដោយ។ អ្នក ទាំងពីរ នេះ មាន ឈ្មោះ តែ មួយ គឺ ជា មនុស្សខ្ពង់ ឬ អ្នក មិននិយម លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ ភាពដូចគ្នា រវាង អ្នកដឹកនាំ គណបក្ស ប្រជាជន និង គណបក្ស សង្គ្រោះជាតិ នេះហើយ ដែល នាំ អោយ សហគមន៍កម អន្តរជាតិ ជាពិសេស បណ្តា ប្រទេស និយម លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គេ មិន ជ្រើស យក ខាង ណាមួយ គេ គ្រាន់ តែ ញ្ញៀង អោយ គណបក្ស សង្គ្រោះជាតិ ជា អ្នកខ្សោយ ធ្វើ ការចរចា ជា មួយ គណបក្សកាន់អំណាច ដើម្បី រស់រានទៅ ព្រោះ គេ ដឹង ថា គណបក្ស សង្គ្រោះជាតិ គ្មាន សម្ភាព និង បក្តភាព ជា អ្នកដឹកនាំ និង អាច ធ្វើ បរិវត្ត **ចលនា មហាជន**⁶ ឲ្យ ក្លាយ ជា កម្លាំង នយោបាយ បាន។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅពេលនោះ បើសិន គេ មើលឃើញ ថា គណបក្ស សង្គ្រោះ ជាតិ ជា អ្នកគួរ ប្រឆាំងនឹង អំណាចផ្តាច់ការ ពិត, ច្បាស់ ជា គេ នាំគ្នា ធ្វើសម្ពាធ ទៅលើ ប្រទេស យួន ដែល ជាប្រទេស មាន ឥទ្ធិពល លើខ្មែរ និង របប នៅ ភ្នំពេញ បច្ចុប្បន្ន អោយ មាន ការផ្លាស់ប្តូរ អ្នកដឹកនាំជាតិ ជា ពុំខាន។ ម្យ៉ាងមួយទៀត គេ មិនធ្វើ ព្រោះ គេ ស្គាល់ ច្បាស់ នូវ **ចរិត ចិត្តមុត និង គតិបណ្ឌិត**⁷ របស់ លោក សម-រង្ស៊ី និង កែម-សុខា តាម ការ ពិសោធន៍ ពី អតីតកាល នយោបាយ កន្លងមក របស់បុគ្គល ទាំង ពីរ នេះ ថា មិនមែន ជា **អាត្មាបដិវិន**⁸ នោះទេ, ដូច្នេះ គាំទ្រ បុគ្គលបែប នេះ អាច នឹងមាន វិបាក មិនល្អ ដល់ នយោបាយ ការទូត របស់ ប្រទេស គេ ព្រោះ ទ្វីបុគ្គល នេះ អាចដូរ ជំហរ របស់ខ្លួន ពី ខ្មៅ ទៅ ស មួយរំពេច។

យើង អាច សួរ ជា សំណួរ បានដែរ ថា អកម្ម របស់ ប្រជាពលរដ្ឋ នៅ ចំពោះមុខអំពើ អយុត្តិធម៌ អាច ទុក ជា អ្វី ? ជា សហប្រតិបត្តិការ ? ឬ ជា ការមិនអើពើ ? យើង ដឹង ថា វត្ត ធាតុ ទាំងពីរ គឺ មាន នរណា ម្នាក់ អាច យល់ ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តកំនិត ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ចិត្ត នៅក្នុងស្ថានភាព បែបណា ? តែ មួយ ណា ក៏ ដោយ គឺ វា សុទ្ធ ជា ធាតុ អវិជ្ជាមាន សំរាប់ **ធ្វើ បឋមកម្ម**⁹ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុង ប្រព័ន្ធ នយោបាយ ខ្មែរ។

យើង ដឹង ថា ប្តី ជា ឋាន រស់នៅ នៃ មនុស្សលោក ដូច្នេះ គុណសម្បត្តិ ឬ គុណវិបត្តិ របស់ ប្តី គឺ ជា ការចាំបាច់ នូវ គុណសម្បត្តិ ឬ គុណវិបត្តិ របស់ សមាជិក របស់ ប្តី។ **សម្មាប្តិ**¹⁰ អាចមាន ដោយសារតែ មាន **សម្មាសមាជិក**¹¹។ សម្មាសមាជិក មាន កត្តា បី ជា គ្រឹះ គឺ: **ចរិតល្អ ចិត្ត មុត និងគតិបណ្ឌិត**។ វត្តធាតុ ទាំង បី យ៉ាង នេះ ផ្សំជា គុណសម្បត្តិ របស់ ប្រជាពលរដ្ឋ។ ពលរដ្ឋ ម្នាក់ៗ នៅក្នុង សម្មាប្តិ គឺ ជា **អាត្មាធិន**¹² មាន ចរិតល្អ មាន ចិត្តមុត ប្រឆាំងនឹង អំពើ អយុត្តិធម៌ មាន គតិបណ្ឌិត ស្គាល់ដឹង អំពី អ្វី ជា កុសល អ្វី ជា អកុសល, អ្វី ជា ប្រយោជន៍ជាតិ

⁶ ចលនា= Mouvement populaire។
⁷ ចរិត ចិត្តមុត និង គតិបណ្ឌិត= Tempérament, courage et sagesse។
⁸ អាត្មាបដិវិន= L'homme qui ne peut compter sur lui-même។
⁹ ធ្វើបឋមកម្ម= Installer។
¹⁰ សម្មាប្តិ= Cité juste។
¹¹ សម្មាសមាជិក= Membres justes។
¹² អាត្មាធិន= L'homme libre។

ប្រយោជន៍រួម អ្វី ជា ប្រយោជន៍ ឯកជន។ កត្តា គ្រឹះ ទាំង បី នេះ ជា **ឧទ្ធិប័ក**¹³ សំរាប់ សង្គម ដែល អាច ប្រមូលផ្តុំ សម្ភាសមាជិក ម្នាក់ៗ ក្រុង ជា កម្លាំង ជាតិ សំរាប់ ការពារ ជាតិ ការពារ សេរីភាព នៅក្នុង ឋានៈ ខ្លួន ជា អាត្មាជិន។

ការខ្វះ នូវ កត្តា គ្រឹះ បី ខាងលើ នេះ ក្នុង ចិត្តគំនិត ជនខ្មែរ ភាគច្រើន ជា ពិសេស នៅក្នុង ចំណោម អ្នកនយោបាយ ដែលនាំ អោយ ប្តូរ ខ្មែរ គ្មាន លក្ខណៈ ជា សម្បូរ ដែល ជា លក្ខខណ្ឌ មួយចាំបាច់ សំរាប់ ដាំ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេរី យើង ហ៊ាន អះអាង បែប នេះ ព្រោះ យើង សំអាង ទៅលើ ការពិត ខ្មែរ តាំង ពី ឆ្នាំ ១៩៩៣ មក ម្ល៉េះ ទោះបី មាន កិច្ចព្រមព្រៀង អន្តរ ជាតិ ឆ្នាំ ១៩៩១ ជា គ្រឹះ ច្បាប់, ជា គ្រឹះ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ក៏ ខ្មែរយើង នៅតែ រស់នៅក្នុង និច្ច លក្ខណៈ ជា និច្ច។ ពិតហើយ ថា មាន កើត ជា ញយដង នូវ **ចលនា វិវាទ**¹⁴ តែ ចលនា ទាំង នោះ ច្រើន មាន លក្ខណៈ ជា ចលនា ទាមទារ បោយរក ប្រយោជន៍ ឯកជន ឬ ប្រយោជន៍ សហ គត។ ឯចំណែក ចលនា វិវាទ នយោបាយ មាន កើត ច្រើនដងដែរ តែ ដូច ភ្លើងចំបើង នេះ តែមួយ ភ្លែត ហើយ ក្រោយ ពេល រលត់វិញ ម្តងៗ វា នាំ បង្កើត បញ្ហា បន្ថែមទៀត ជា និច្ច ដូចយ៉ាង បង្កើត អោយមាន ព្យាកុលភាព នៅក្នុង ជួរ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យនិយម នាំឲ្យ អ្នកប្រឆាំង នឹង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ទាញយក ចំណេញ ជានិច្ច។ ឧទាហរណ៍ នៅ ពេលថ្មីៗនេះ គឺការរួបរួមនៃគណបក្ស សង្គ្រោះជាតិ ជាមួយ គណប្រជាជន ធ្វើ អោយ ផ្ទះ បែកខ្ចាយ នូវ មូល ធន នៃ សេចក្តីទុកចិត្ត រវាង អ្នកប្រជាធិបតេយ្យនិយម ហើយ ការបែកខ្ចាយ នេះ វា មាន វិបាក ជា មហន្តរាយ ក្នុង ដំណើរ កសាង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ព្រោះ វា ប្រហែល ជា មិន អាច ផ្តល់ដល់បាន វិញ នោះឡើយ បើ យោង តាម ចរិត ខ្មែរ។

អ្វី ដែលបាន រៀបរាប់ ខាងលើ រួចមក នេះ នាំ អោយ យើង សន្និដ្ឋាន បាន ថា ដំណាច់ លទ្ធិ ប្រជាធិបតេយ្យ បង្ហាញ រូបរាង កាន់តែ ច្បាស់ឡើងៗ នៅ ក្នុង ស្រុកខ្មែរ ដោយ សារ ជាតិខ្មែរ កាន់ តែ ខ្សោយទៅៗ នៅ ចំពោះ មុខ អំណាច ផ្តាច់ការ តាំង ពី យូរយារ មកហើយ។ យួន ក្តី សៀម ក្តី គេ គត ចាំបាច់ ខំ ស៊ី ខ្មែរ នោះឡើយ គឺ ខ្មែរយើង ខ្លួន កាត់សាច់ ខ្មែរ គ្នាឯង បោះ ឲ្យគេ ស៊ី តែម្តង ដូចយ៉ាង ពួក ខ្មែរ ក្រហម សម្លាប់ ខ្មែរ ដើម្បី អោយ យួន ស្រួល វាយ យក ស្រុក ខ្មែរ ក៏ ដូច ពួក អ្នកកាន់អំណាច នៅ ស្រុកខ្មែរ សព្វថ្ងៃ អនុញ្ញាត អោយ យួន ចូល មក រស់ នៅ ក្នុង ស្រុក រាប់ លាន នាក់ ដើម្បី អោយ យួន ងាយ លេប ស្រុកខ្មែរ យ៉ាងងាយ បំផុត។ មាន តែ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ មួយគត់ អាច នាំ អោយ ប្រជាជាតិ ខ្មែរ មាន ឯករាជ្យភាព មាន កម្លាំងថ្មី ដើម្បី កសាង ជាតិខ្មែរ។ ដំណាច់ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ជា មហាវិថី សំរាប់ ប្រយោជន៍ វៀតណាម។

ថ្ងៃទី ៣០ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៤

ឧប សៅ សង្ហា

¹³ ឧទ្ធិប័ក= Stimulus
¹⁴ ចលនាវិវាទ= Mouvement contestataire